

מסורת הש"ס

(א [דף מג.],

ⓘ

הגהות הב"ח

(א) גמ' לשבוע אחד עד: (ב) ריש"י ד"ה אמר וכו' אחת הס"ד: (א) ד"ה משוכה וכו' שעה אחת מהפקקיו וכו' וזכירה דידיה: (ד) ד"ה אמר עולא וכו' ומחזיק כזה להכי אמרינן: (פ) ד"ה רישא נמי וד"ה משום הד"א: (ו) ד"ה אי הכי וכו' ראשון גמי להוי: (ו) ד"ה אמר רבא וכו' הדרי ומחזקי וכו' מתוך כך אתי אחר ומחזק בהו והוי:

ⓘ

מוסף רש"י

אבל דאורייתא לא הוי הפקר. כלומר כל זמן שיחזור בו, ולר' יוסי מומיח אמתא פטוריהו ממעשר משום כדי שלא תשתכח, שמה יפריש מזה הפקר על ענין שאינו נקוב שווא פטור מן התורה ומנאל שפירש מהם פירות דהפקר שהם בני עשורי מן התורה על זה הענין שהוא מן התורה (ראיה"ב שם).

ⓘ

פירוש הרא"ש

אמר תהא שדה זו מופקרת ליום א' לשבת אחת בו. ואחר הזמן הזה אם לא זכרנו בו אדם תהיה שלי כנתמלה: עד שלא זכרנו בו בין הוא בין אחר יכול לחזור בו. ולבטל מהפקר שלא יחלח מרשותו הפקד עד שזכרנו בו אחר הלכך כיון שחזר בו פקע ההפקר וחייב במעשר: רישא רבנן וסיפא ר' יוס. דלרבנן חל הפקר מיד ולר' יוסי עד דלתי לרשות הוכסו ודכומוק ר' יוחנן פלוגמיהו כדכי הלכך רישא רבנן כדפרישית דלאחר ג' אין יכול לחזור בו וזמן ג' ימים יכול לחזור בו מפני הרמאין וסיפא ר' יוסי דלא הוי הפקר עד דלתי ליד הוכסה הלכך כל זמן שלא זכרנו בו אדם יכול לחזור בו: עולא אמר סיפא רבנן דהיא. פירוש מנו רישא: ושאינו הפקר לזמן דלא שביח. הלכך הוי הפקר גרוע כיון שלא הפקיקו לעולם ומדור רבנן כהא שלא גמרו כדעשו שיהיה

אמר תהא שדה מופקרת לשבוע א'.
לשמיטה אחת(א):
עד שלא זכרנו בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו.
אפילו בסוף שבת או בסוף חדש:
משוכה בה בין הוא בין אחר.
אפילו תוך שעה (א)
משהפקיקו זכרנו בה שום אדם או הוא בעצמנו לשום הפקר הוי הפקר דקסבר דלא הוי הפקר עד דלתי לרשות זוכה.
וזכיר ידידה או לאחר לא חשיבא מידי עד דרפק בה פורתא כדאמר במסכת עירובין כפרק עושין פסין (דף כה).
כזהיא איתתא דעבדא מחייה בנכסי הגר תמא ההוא גברא רפק בה פורתא ואוקמוה רבנן בידיה דההוא גברא:
רישא רבנן וסיפא רבי יוסי.
רישא דאמר משלשה ימים ואילך אפילו לא תמא לרשות זוכה אין יכול לחזור בו דהוי הפקר רבנן היא וצדין הוא דאפילו מיזס ראשון הוי הפקר אלא מפני הרמאים כדאמר רבא לקמן לדברי הכל וסיפא רבי יוסי דאמר עד שלא זכרנו בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו דאמר דלא הוי הפקר מדאורייתא עד דלתי לרשות זוכה

ומשום הכי קתני יכול לחזור בו כר"י:
אמר עולא סיפא נמי רבנן היא.
דודאי מדאורייתא אע"ג דלא תמא לרשות זוכה הוי הפקר לאלתר ואפילו מיזס ראשון. והאי דאמר כל שלשה ימים יכול לחזור דלגביה לא חשיבא הפקר מפני הרמאין ללכויל עלמא אית להו דרבה דאמר מפני הרמאין דהדרי ומחזקי בהו (ו)
ואמרין דלא הוי הפקר עד שלשה ימים. וסיפא דאמר עד שלא זכרנו בה לא הוי הפקר דמשמע עד דלתי לרשות זוכה היינו טעמא דשאני חדש ושנה ושבוע דלא שכיחן דאין דרכן של בני אדם להפקיר לזמן וכיון דזה שינה לכך אמרו חכמים דלא ליהוי הפקר לאפקועי ממעשר כל זמן דלא תמי לרשות זוכה:
ר"ל אמר מדסיפא ר"י.
דמשמע דלא ליהוי הפקר עד דלתי לרשות זוכה:
רישא נמי.
בתוך ג' ולאחר ג' רבי יוסי היא. ורישא היינו טעם דלאחר ג' ימים אין יכול לחזור בו דהוי הפקר אע"ג דלא תמי לרשות זוכה (א):
משום דלא ליפשהי תורה הפקר.
דמדאורייתא ודאי לא הוי הפקר עד דלתי לרשות זוכה ולעולם כל זמן דלא תמא לידי זוכה לא הוי הפקר גמור וחייב חיוב דתרומה ומעשר והאי דאוקמוה רבנן תורת הפקר לאו משום לאפקועי מתרומה ומעשר דכיון דמדאורייתא חייב ללאו הפקר הוא לא מפקעי ליה רבנן מתרומה ומעשר דלאו כל כמיניה אלא כדי שלא תשתכח תורת הפקר. ומ"מ גבי שנה ושבוע כיון דלא שכיחי אוקמוה רבנן אדאורייתא דלא הוי הפקר עד דלתי לרשות זוכה גזרו ביה רבנן משום שלא תשתכח תורת הפקר:
אי הכי אפילו מיום ראשון(ו) ליהוי הפקר.
כדי שלא תשתכח כו':
אמר רבא.
בדין הוי דליהוי הפקר מדרבנן אלא מפני הרמאין דבעי לאפקועי שדות מתרומה ומעשר ואפקרי להו ואי אמרינן דלאלתר הוי הפקר ופטור מן המעשר הדרי (ו)
מחזקי בהו ואדהכי כל שלשה ימים לא הוי הפקר לגבי איהו דקצרי מתוך כך אתי ומחזיק ביה והוי דיליה ומימנעי ולא מפקרי ולעולם אפילו לאחר שלשה ימים לא הוי הפקר מדאורייתא עד דלתי לרשות זוכה:
ופריך **אבל מדאורייתא לא הוי הפקר** ודילמא

שהוא לזמן לא נחלקו:
ור"ל **אמר מדסיפא רבי יוסי רישא נמי רבי**
בו היינו טעמא דלא לישתכח תורת הפקר כלומר אין הכי נמי דמדינא לרבי יוסי אפילו לאחר שלשה יכול לחזור בו אלא היינו טעמא

אין בין המודר פרק רביעי נדרים ר"ן מד.

ואי אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד לשבת אחס וכו' עד שלא זכרנו בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו:
רישא רבנן וסיפא רבי יוסי.
קס"ד השתא דטעמא דרבי יוסי דאסר במתני' כדרבי יוחנן דאמר לעיל(א) דהפקר כמתנה דעד דלתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר ומש"ה קאמר רישא רבנן וסיפא רבי יוסי.
וכהכי תמא ליה כולה כרייתא שפיר דרישא קתני כל שלשה ימים יכול לחזור מפני הרמאין וכדפרישית מכאן ואילך אין יכול לחזור בו מדינא דס"ל לרבנן דהפקר מעידנא דאפקריה מפקיר נפק ליה מרשותיה וסיפא קתני דאם אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד ככה"ג ליכא למיחש לרמאין דאי דעמיה בעידנא דאפקריה דליהדר ולזכי ביה לאלתר למה ליה להפקירו לזמן ידוע לאפקריה לגמרי דכיון דעמיה למהדר ואלמזי ביה לא נפקא ליה מדיי אלא ודאי לאומו זמן שהפקירו גמר והפקיר בלא הערמה כלל ולפיכך משוכה בין הוא בין אחר אין יכול לחזור בו והא תמא שפיר אפילו לרבנן.
מיהו מאי דקתני עד שלא זכרנו בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו רבי יוסי היא דס"ל דעד דלתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות המפקיר דלרבנן כיון דאמרי דנפיק מרשותו היאך יכול לחזור בו ואין הכי נמי כדי קתני לרבי יוסי עד שלא זכרנו בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו לאו דוקא כהפקר שהוא לזמן כגוונא דסיפא דאפילו כהפקר עולמית דהיינו רישא דיכול לחזור בו עד שלא זכרנו בה ומיהו משום דבדינא דמשוכה בה אינו יכול לחזור בו לא שוו הפקר שהוא לזמן עם הפקר עולמית וכדכתבינא ואלטרריך למיתני ליום אחד לשבת אחת תנא נמי כההוא גוונא עד שלא זכרנו בה. וכי תימא משוכה בה הוא דקתני דאינו יכול לחזור בו כלומר והוי הפקר אפילו לרבי יוסי ופטור מן המעשר היכי תמא ליה שפיר דהא כיון דס"ל לרבי יוסי דהפקר עד דלתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר נמנא כדי הדרי זכי ביה מדידיה קא זכי ולא מהפקרא דלעולם לא נפקא מרשותי' אפשר לומר דנהי דקסבר רבי יוסי דעד דלתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר אפילו הכי כי היכי דאי זכי בה אחר זכי מהפקרא ולא ממתנה כיון שהיה אפשר לאחר ג"כ לזכות בו הכי נמי כי הדרי איהו גופיה וזכי ביה כפירוש מתורת הפקר ולא בסתם כי היכי דלא יתילי בחזרה אף הוא עצמו זוכה מן ההפקר מיקרי כיון שעדיין לא חזר בו והיה אחר יכול לזכות בו דמה לי הוא מה לי אחר.
הלכך אי רישא רבנן וסיפא רבי יוסי מתוקמא ליה שפיר.
מיהו מילתא דתמיהא הוא היכי נקט לה תנא אליבא דתרי תנאי ומשום הכי מתוך עולא ואמר דסיפא נמי רבנן היא וטעמא דעד שלא זכרנו בה בין הוא בין אחר דיכול לחזור בו משום דשאני שבוע ושבת דלא שכיחן כלומר דלא שכיח דמפקרי אינשי ככי האי גונא וכיון ששנה זה אמדינן לדעמיה דכיון שלא רכא להפקיקו הפקר עולם ואכתי אנדי גביה אפילו בצאותו זמן שהפקירו לא יתא ליה דליפוק מרשותיה עד דזכי ביה איךך הילכך סבירא להו לרבנן כהפקר שהוא לזמן מאי דסבירא ליה לרבי יוסי כהפקר עולמית ותמא סיפא שפיר לרבנן כדמתוקמא לרבי יוסי שהרי כהפקר

יוסי כיון דתקון רבנן דלאחר ג' ימים אין יכול לחזור בו הפקר בית דין לענין ממון הפקר והוכה בו הוא

עין משפט ונר מצוה

א ב מ נ פ צ
מ"ב מהל' נדרים הלכה יח סמג לאוין נמנ טושי"ע ח"מ ס"י רענ סעיף י':

ⓘ

תוספות

אמר שדה זו מופקרת ליום א' לשנה א' עד שלא זכרנו בו בין הוא בין אחר יכול לחזור בו. ומייד במעשר מדרבנן ובטל ההפקר ומעשר מיניה וביה ואמי נמי כר' יוסי דמתמרינן עליה ויה"ה בלא זמן ואי דנקט זמן לרבנותא נקטיה דאש"ג דלא שכיח גזר ביה משום מתנת בית חורין כך פ"י הרי"ר אליעזר ועוד נראה דנקט הפקר לזמן משום סיפא דאי משוכה בין הוא בין אחר אין יכול לחזור ואפילו תוך ג' ימים ודוקא משום דהפקר לזמן הוא אבל בסתם לא כדפרישית אבל האי דלזמן מועט מסתמא אבל האי להפקר גמור דלא שייך למיגור ועוד דדוקא זכה אחר אבל הוא לא ולתם נקטיה ומשום דרישא נקט הוא כהא נמי נקטיה דכיון דלתי לרשות זוכה לא שייך למיגור אבל אם הוא יהיה פטור שייך למיגור:
רישא רבנן וסיפא ר' יוסי.
בתמיה:
אמר עולא סיפא רבנן וכו' כיון דלא שכיח וגביעי מדור רבנן ואף על גב דלא מתמרינן במזיר הכא מתמרינן עפי דלתי הפקר עד שזכרנו בו אחר כדפרישית אבל כשזכר פטור מן המעשר אפילו תוך שלשה ואף ע"ג דברישא אמר חייב עד דלתי שלשה הכא הטעם דפ"י:
ריש לקיש אמר אפי' רישא איתאי בר' יוסי.
דמתמרי במזיר הכא נמי חייב במעשר ובדין הוא דאפילו לאחר שלשה לא הוי הפקר עד דלתי לרשות זוכה משום רמאות אבל אמרו חכמים דליהוי הפקר אלאחר שלשה כדי שלא תשתכח תורת הפקר והוי פטור מן המעשר:
אי הכי אפי' ביום ראשון נמי.
כיון דחיישינן לשלא תשתכח תורת הפקר ושיצק שיטמו דלא חל עד דלתי לרשות זוכה היה לו לפטור מיזס ראשון. כשלמא לעולא דמוקי לה כרבנן דאמרי כשיטמיהו דמודר שלא תשתכח מפני הרמאין דמדאורייתא לא הוי הפקר אלא תנאו וסתם

יוסי כיון דתקון רבנן דלאחר ג' ימים אין יכול לחזור בו הפקר בית דין לענין ממון הפקר והוכה בו הוא סימא דמילתא דר"ל הוא דקאמר דהפקר אינו אלא משום שלא תשתכח תורת הפקר אבל מדאורייתא לא הוי הפקר: